

ZEKÂ VE SUÇ

Doç. Dr. Çetin ÖZEK

Zekâ ile suç arasında yakın bir ilginin mevcut olduğu hususunda birçok fikirler ileri sürülmüştür. Özellikle XX. asrın başından itibaren zekâ testlerinin bol olarak tatbiki bu sonucu doğurmuştur. Psikolojik yönden tatbik edilen zekâ testlerinin verdiği sonuçlar ile suçluluk arasında da ilgi kurulması amacı ile suçlular üzerinde testler tatbik edilmiş ve suçluluğun geri zekâlılık mahsulü olduğu, zekâ derecelerine göre suç nev'ilerinin değiştiği şeklinde psikolojik esaslarla kriminoloji problemlerini halle çalışan görüşler ileri sürülmüştür (1).

Bugün için zekâânın suçluluğun tek ve müessir sebebi olduğu hususundaki bir görüşün müdafaasının mümkün olamayacağı kabul edilmekle beraber yine de zekâ durumunun kriminolojik olaylarla ilgisinin mevcudiyetinin ileri sürülmektedir. Bu konuda yabancı ülkelerde yapılmış istatistiki çalışmalara da rastlamak mümkündür.

Ülkemizde, suç ile zekâ arasındaki ilgiyi araştırmak maksadıyla yapılmış şumullü çalışmaların mevcut bulunmadığını görüyoruz. Yapılan tek tük çalışmaların da, muayyen bir husus hakkında sonuçlara varmak amacı taşıdığı açıkça ortadadır. Kaldı ki, muhtelif testlerin memleketimiz şartlarına uydurulması ve bunun geniş ölçüde tatbiki müşkil ve geniş maddî ve manevî imkânları icap ettiren bir husustur. Kaldı ki, yapılan tek tük testler daha ziyade psikologların çalışmalarının mahsulüdür. Halbuki bu test neticelerinin değerlendirilmesi kriminologlara ait bir iştir; diğer bir deyişle, bu konudaki çalışmalar, psikolog, psikiyatrist, kriminolog, hukukçu v.s. gibi muhtelif meslek ve ilim erbabının müşterek mesailerinin sonucu olması halinde değer taşıyabilir. Böyle bir çalışmanın mevcut

1) DÖNMEZER, Kriminoloji, İstanbul 1962, 131.

bulunmadığını ise bilmekteyiz. Bu durumda,, sırf psikolojik birer dar araştırmadan ibaret kalan tetkiklerin neticelerine değer izafe edebilmenin güç olduğu kanısındayız. İşbu durumda, zekâ ve suçluluk konusundaki ilişkileri, yabancı ülkelerde yapılan çalışmaların sonucu üzerinde incelemek, dünya literatüründeki görüşleri belirtmek ile yetinmek gerekli olmaktadır.

Bu konuda da takip edilecek yol, dünya literatüründe zekâ ile suçluluk arasında yakın bir ilgi görenlerin fikirlerine temas etmek, muhtelif çalışmaların sonuçlarının verdiği esasları görmek, tenkitçi fikirleri incelemek ve şahsî görüşlerimizi belirtmek olacaktır.

I — ZEKÂ İLE SUÇLULUK ARASINDA YAKIN BİR İLGI BULAN GÖRÜŞLER

Kriminoloji literatüründe uzun müddet zekâ azlığının suç sebeplerinden birini teşkil eylediği iddia olunmuştur (2). Zekâ, insanın kendisini yeni vaziyetlere uydurması kaabiliyetinden ibaret görülünce, suçlunun da sosyal hayata intibakda güçlük çeken bir kimse olarak kabul edilmesi durumunda bu intibak kaabiliyetsizliğinin zekâ azlığından geldiği kabul edilmiştir (3).

XX. asrın başında Binet - Simon testlerinin ortaya çıkışından sonra insanın normalden sapan tavır ve hareketinin bu testler vasıtası ile izah edilebileceği ve bu testlerin bilhassa suçlular konusunda verimli sonuçlar sağlayacağı ileri sürülmüştür (4).

1 — *Zekâ geriliğinin suçluluk üzerine tesir sureti hakkında temeller*

Zekâ geriliği ile suçluluk arasında ilgi gören görüşlerden bazıları, bunu yeni Lombrosianism olarak isimlendirmekte ve kriminal antropolojinin bir kriminoloji teorisi olarak ortaya çıktığını kabul etmektedirler (5). Buna göre, zekâ yaşa uygun olarak gelişen bir yapı taşımaktadır. Yaş itibariyle olgunluk, zekâ itibariyle de olgunluğu icap ettirmektedir. Terman bu olay üzerinde 1916 yılında yaptığı çalışmalardan sonra, yaş ile zekânın paralel bir şekilde gelişmediğini tesbit etmiştir. 16 yıl devam eden 62 kişinin devamlı iz-

2) HURWITZ, Criminology, 1952, 173.

3) HURWITZ, 173 - SHULMAN, 75 - İzahat için bk. DÖNMEZER, 131.

4) SHELDON GLUECK, The problem of Delinquency, 1959, 74.

5) TANNENBAUM, Crime and the community, Boston, 203.

lenmesi şeklindeki çalışma, 10 nun değiştiğini göstermiştir. Buna bağlı olarak, suç teşkil eden davranışların zekâ ile ilgili olduğu ileri sürülmüştür. Bu şekilde, bir nevi psikolojik insan tipleri yaratılmıştır. Bunu desteklemek için de, mahkûm olan şahıslar ile aynı yaş olgunluğundaki suçsuzlar üzerinde mukayeseli testler yapılmış ve bunun neticesinde mahkûmların zekâ vasatisinin düşük olduğu tesbit edilmiştir.

Zekânın suçluluk üzerindeki tesiri ile doğuştan suçlu mefhumu da birbirine yakınlaşmaktadır. Doğuştan suçlu olan kimse, esasında zekâsı olmayan kimsedir ve normal hayat yolu suç yolu olmaktadır (6).

Bu durumda, zekâ yoksunluğu ile suçluluk arasındaki temel ilişkileri şu şekilde sıralamak mümkündür (7):

- a) Zekâ noksanı olan suçlu, bir doğuştan suçlu tipi teşkil eder,
- b) Zekâ noksanı, irsî verasete bağlı bir karakter ünitesi teşkil eder.
- c) Zekâ azlığı olan şahıs tehlikeli tecavvüz suçları ve cinsiyet ile ilgili suçları çoğunlukla işlemektedir.
- d) Zekâ azlığına müptelâ şahıs, menedici sosyal âmillerin yokluğu halinde suç işler; çünkü içinde bulunduğu kültürün sosyal değerlerini kapma ve ona uyma kabiliyetine sahip değildir.
- e) Zekâ azlığı olan şahıs hareketlerinin neticelerini göremez ve bu sebeple de suça karşı vaz'edilmiş cezaların tehdidi ile suç yolundan çevrilemez.
- f) Zekâsı az olan şahıs telkine müsait bir tip teşkil eder ve zekâsı parlak şahısların suç yolundaki liderliğine kendisini kaptırır,
- g) Zekâsı az olan şahıs ailede ve komşuluk münasebetlerinde geriye atılmış bulunan bir kimsedir, bu muhitlerde ise suçlu misali çoktur.

Bu temel noktalardan anlaşılacağı gibi, zekâ geriliğinin çevre içinde suça itici yönü kabul edilmekte ise de, esas itibariyle psikolojik yapı başlı başına bir suç sebebi şeklinde görülmekte, ipso facto bir suçluluk durumu görülmektedir (8). Bu bakımdan zekâ geriliğini suçluluğun tek sebebi olarak görenler dahi mevcuttur (9).

6) DÖNMEZER, 132.

7) SHULMAN, 75.

8) MC CORD, W. - MC CORD, J. - ZOLA, I. K., Origins of crime, New York 1959, 64.

9) SHULMAN, 75. Bu müellif Goring'in de suçun tek sebebi olarak zekâ geriliğini gördüğünü belirtmektedir.

2 — Zekâ derecesi ile suç nev'ileri arasındaki ilgiler

Zekâ geriliğinin bir suç sebebi olduğu hususundaki inançların yanında zekâ durumunun işlenen suçun nev'i bakımından da rol oynadığını ileri sürenler mevcuttur. Genel olarak, cebir şiddet suçları ile cinsî suçların özellikle geri zekâlı olan kimseler tarafından işlendiği, buna karşılık, dolandırıcılık, sahtekârlık gibi cürümlerin ise yüksek bir zekâ seviyesini icap ettirdiği söylenmiştir (10). Goddard'ın araştırmalarına göre suç nev'ileri ile zekâ durumu arasında ilgi mevcuttur (11). Buna karşılık Mc Cord (12), sadece mal aleyhine cürümlerle zekâ derecesi arasında bir ilgi olabileceğini kabul etmekte ve bu suçları işleyenlerin vasati 81 - 110 I. Q. derecesinde olduklarını ve %35 bu suçu işleyenlerin geri zekâlı olduklarını kabul etmektedir. Bu durumda zekâ yaşı, ortalama $P - 0.5$ bir etki yapmaktadır. Bu müellifin incelemelerine göre, şahıs aleyhine işlenen suçlarla, cinsî suçlarda, sarhoşluk suçlarında ve trafik suçlarında zekâ durumu hiç bir etki yapmamaktadır.

Mükerrirlik ile zekâ geriliği arasında da yakın bir ilginin bulunduğu ileri sürülmüştür. Healy (13), 4000 çocuk mükerrir üzerinde yaptığı araştırmalarda, bunların %70 inin normal olduklarını tesbit etmiş olmasına rağmen, yine de Bronner ile birlikte, mühim suçların çoğunun sebebinin ve mükerrirlik âmilinin zekâ geriliği olduğunu belirtmektedir. Buna karşılık, Baan 1955 Üçüncü Milletlerarası Kriminoloji Kongresinde, zekâ geriliğinin tekerrür üzerinde bir etkisinin bulunmadığını açıklamıştır (14).

Zekânın suçluluk üzerindeki tesirini kabul edenler, bu kabul ettikleri görüşe uygun olarak suçluların tasnifini dahi, psikolojik, psikiyatrik bakımlardan yapmışlardır. Bu şekildeki tasniflerden birini Egvind Obik yapmıştır (15). Bu şahsa göre, suçluları, 1 — Suç işlemek iradesi zayıf olanlar, 2 — Vasat kuvvette suç işlemek iradesine sahip olanlar, 3 — Suç işlemek iradelerinde mahsus bir kuvvet ve sebat mevcut bulunanlar. Diğer bir tasnif de, Gruhle tara-

10) NEUMEYER, M., Juvenile Delinquency in modern society, New York 1949, 101, 102.

11) HURWITZ, 201.

12) MC CORD..., 129, 150, 155.

13) NEUMEYER, 101.

14) BAAN, P.A.H., Causes of Recidivism, Third International congress on Criminology, London, 1955 (Summary of proceedings, 1957), 123.

15) HURWITZ, 389.

findan yapılmıştır. Gruhle, psikolojik yönden suçluları beş'e ayırmaktadır: 1) Temayüli suçlular, 2) Ruhi zaaf sahibi suçlular, 3) İhtirasî suçlular, 4) Şeref ve kanaat saiki ile suç işleyenler, 5) Yokluk suçları (16). Görüldüğü gibi bu müellif zekâ eksikliği sebebi ile suç işleyenleri bir suçlu grubu içinde birleştirmektedir.

3 — İstatistiklerin sonuçları

Zekâ ve suçluluk arasındaki ilgiyi tesbit bakımından muhtelif araştırmalar, çalışmalar yapılmıştır. Bunların en ilginçleri ve verdikleri sonuçlar üzerinde durmak gereklidir.

Zekâ ve suçluluk üzerinde yapılan araştırmaların icrası muhtelif açılardan olmuştur. Bu araştırmaların bir kısmı sırf küçük suçlular üzerinde icra edilmiştir. Diğer bir kısmı genel olarak suçlular üzerinde icra edilmiştir. Nihayet bazı araştırmalar da suç nev'ileri ile zekâ ortalamasını tesbit amacına yönelmiştir. Bu araştırmalar hakkında bilgi vermeden şu hususu belirtmek gerekir ki, her araştırmacının vardığı sonuçlar birbirinden farklı nitelik taşımaktadır.

A — Çocuklar üzerindeki araştırmalar

Çocuklar üzerindeki araştırmaların belki de en eskisi 1896 yılında C. E. Dawson'un yaptığı araştırmadır. Fakat Dawson, suç durumundan ziyade çocukların genel olarak zekâ durumu üzerinde araştırma yapmış ve 52 okulda yaptığı, birlikte kalan ve aynı ortamda yetişmiş çocuklardan, erkek çocukların %76 sının kız çocukların ise %74 ünün çok geri zekâlı olduklarını ileri sürmüştür (17).

Weiss - Samplier tarafından 189 genç suçlu üzerinde yapılan araştırmada da, zekâ geriliğinin genel nüfus ile orantılı bir etkisinin mevcudiyetinin ortaya çıktığı ileri sürülmektedir (18). 1953 yılında da Mısırlı Kriminolog Muhtar Hamzanın yaptığı araştırma sonuçlarında da, 160 inceleme konusu suçlu çocuğun büyük bir kısmının çok aşağı zekâlı ve %25 inin de az zekâlı olduğu ileri sürülmüştür (19).

Yapılan diğer bir araştırmada da varılan sonuçlar şu şekilde bir şema içinde şekillenmiştir (20):

16) DÖNMEZER, 323.

17) MC CORD... 64.

18) WEISSAMPLİNER, A Study of adolescent felony violators, Journal of Criminal Law, Criminology and police science, 1944, no. 34, 377-491.

19) Zikreden MC CORD....., 65.

20) MC CORD....., 66.

<i>Zekâ Derecesi</i>	<i>Cezalandırılan Çocuk yüzdesi</i>	<i>Ceza Enstitülerine gönderilenlerin yüzdesi</i>
Yüksek zekâlı (I. Q. — 100)	26	0
Vasati zekâlı (I. Q. 91—100)	46	16
Az zekâlı (I. Q. 81—90)	44	15
Çok az zekâlı (I. Q. 81'in altında)	35	19

Burt, Beans, Armstrong, Gluecks, Fenton ve Livingston tarafından bu konu ile ilgili olarak yapılan ayrı ayrı altı çalışmanın verdiği sonuçlar da önem taşımaktadır. Bu altı araştırmanın topluca verdiği sonuçlar şu şekilde özetlenebilir (21): Bu araştırmalar 4314 kişi üzerinde yapılmıştır. Bunların %24.6 sı I. Q. — 70 olarak bulunmuştur. Bu nisbet gene nüfus ile de orantılı olarak tesbit edilmiştir.

Sutherland tarafından yapılan araştırmalar ise 175.000 suçlu ile ilgili 350 rapora dayanmıştır. Zekâ oranı, 1910 — 1914 yılları arasında işlenen suçlar bakımından %50 geri zekâyı ortaya koymaktadır. Buna karşılık, 1925 — 1928 yılları arasındaki suçluların %20 si geri zekâlı suçluların eseridir. Sutherland'a göre bu değişikliğin sebebi, zekâ testlerindeki değişiklik ve bunların tatbikatındaki gelişimdir (22).

Konuyla ilgili olarak yapılan diğer bir çok araştırmalar daha mevcuttur ve verilen nisbetler de değişiktir. Meselâ, Miner, Dearborn, Burt, Terman, Woodrow gibi müellifler, zekâ azlığının çocuk suçluluğunda en önemli faktör olduğu kanaatini ileri sürmektedirler (23).

B — Genel olarak suçlular hakkında yapılan istatistik çalışmaları

Bu konuda bilhassa, Glueckların ve Zeleny'nin yaptığı çalışmalara temas etmek gereklidir.

Zeleny, bu konuda yapılan bütün çalışmaları değerlendirerek, suçlu olan ve olmayan çocuklar arasındaki zekâ noksanı nisbetini

21) NEUMEYER, 101.

22) NEUMEYER, 102 - SUTHERLAND, Principles of Criminology, New York 1947, 10, 105.

23) GILLIN, Criminology and penology, New York 1945, 93-94.

1,2 ye 1 olarak bulmuştur (24). Gluecklerde yaptıkları araştırma sonucunda, suçlular da zekâ azlığı, suçlu olmayanlara nazaran daha çoktur. Buna karşılık, test tatbiklerinde suçlu olan ve olmayan grup birbirine benzemektedir. Glueckler'e göre, suçlularla suçlu olmayanlar arasında, tatbik edilen testler neticesi meydana çıkan neticeler entellektüel temayüller ile hissi hayatın birbirine karışmasının sonucudur (25).

Glueck ve Zeleny'nin zekâ ile suç arasındaki ilgiyi şüphe ile karşılayan bu görüşüne karşılık, bu ilgiyi çok yakın bulanlar da mevcuttur.

Meselâ, Goddard yaptığı araştırmalar sonucunda %25 ile %50 arasında değişen bir zekâ azlığı nisbetini suçlularda tesbit ettiğini ileri sürmüştür (26). Root da, 1916 mahkûm üzerinde yaptığı araştırmalarda, %81,1 gibi bir yüksek nisbette zekâ geriliğinin mevcudiyetini tesbit etmiştir (27).

Simon Tulchin ise, 4748 islâh evindeki ve 5512 mahkûm olan şahıs ile aynı miktarda ordu mensubunun kontrol grubu olarak kullanılması suretiyle yaptığı araştırmalarda, zekâ azlığının suçlular arasında daha az olduğunu ve suç sebebi olarak gözükmediğini belirtti (28).

Testlerin tatbiki suretiyle yapılan çeşitli çalışmalar, değişik neticeler vermiştir. Meselâ, Adler, %7, Doll, %10, Healy %13, Terman %23, Kuhlman %35, Root %40, Hickson %70 oranında bir zekâ geriliğinin suçlularda mevcudiyetini ileri sürmüştür (29). Bu değişik nisbetlerin tesbiti dahi, testlerin kesin bir değer taşımadığı fikrini yaratmıştır. Nitekim German'ın yaptığı testler de, zekâ azlığı nisbetinin, belirli suç gruplarında %8 den %65'e kadar değiştiğini göstermiştir (30).

Sırf kadın suçlular üzerinde yapılan bazı araştırmalar da mevcuttur. Meselâ, Augusta Scott 1922 yılında yaptığı araştırmada, suçlu kadınların %57 sinin geri zekâlı olduğunu tesbit etmiştir. Fer-

24) ZELENY, Feeble - Mindlessness an criminal conduct, Amerikan Journal of Sociology, 1932, 33, 564.

25) SHELDON - ELEANOR GLUECK, Unraveling juvenile delinquency, 1950, 206.

26) Zikreden, CANTOR, Crime and Society, New York, 1939, 45.

27) CANTOR, 45.

28) TULCHIN, Intelligence and crime, Chicago 1939, 46.

29) Tafsilat için bk. TANNEBAUM, 209-210.

30) HURWITZ, 202.

nald de, tetkik ettiği 100 suçlu kadından 48'inin geri zekâlı olduğunu ileri sürmüştür. Fernald, araştırmasını 1917 yılında yapmıştır (31).

C — Suç neveleri ile zekâ arasındaki münasebet ile ilgili çalışmalar :

Yukarıda da belirttiğimiz gibi, bazı müellifler zekâ durumu ile işlenen suçların nev'ileri arasında da ilgi görmektedirler. Bu ilgiyi ispat sadedeinde muhtelif araştırmalar yapılmış ve belirli nisbetlerin belirli suç nev'ileri için tesbitine çalışılmıştır.

Meselâ, Danimarkada Norvig tarafından yapılan araştırma 272 olay üzerinde yapılmış, zekâ geriliği olanların daha ziyade cinsî suçları ika ettikleri ortaya çıkmıştır (32). Danish Forensic Medicine Council tarafından yapılan araştırmalarda da, geri zekâlıların normal zekâlı suçlulara nazaran daha erken yaşlarda suç işlediklerini ve mükerrir suçlulukda geri zekâlılığın geniş ölçüde rol oynadığı kanaatine varmıştır. Buna göre, geri zekâlıların çoğu 21 yaşından önce suç işlemekte ve bunların %80'i mükerrir suçlu olmaktadır. Bu araştırmaların sonucunda, erken suçluluk ile zekâ geriliği arasında bir ilginin mevcut bulunduğu ve bunlar üzerinde cezanın islâh edici bir etki yaratmadığı sonucuna varılmıştır. (33).

Wisconsin de Waupun devlet ceza evinde 1118 kişi üzerinde yapılan bir zekâ testi araştırmasında da ortalama zekâ I. Q. 79.1 olarak bulunmuştur. Ortalama olarak, inceleme konusu olanların %28.6'sı ise I. Q. 70 altında bulunmuştur. Bu suçlar içindeki canilerin %40'ı, cinsî suçluların %49'1'i mal aleyhine cürüm işleyenlerin de %25'i nin I. Q. 70 den aşağı oldukları tesbit edilmiştir.

Mac Cord'un ise, mal aleyhine cürümler bakımından zekâ geriliğini az nisbette bir müessir sebep olarak tesbit ettiğini ve fakat diğer suçlar bakımından böyle bir etkinin mevcudiyetini kabul etmediğini yukarıda belirtmiştik.

Zekâ azlığı ile suç nev'ileri arasında ilgi yanında zekâ üstünlüğünün de bazı nev'i suçların işlenmesi bakımından rol oynadığını ileri sürenler de mevcuttur. Meselâ, M. B. Scott, 54 vak'a üzerinde yaptığı araştırmalar sonucunda I. Q. su 110 nun üzerinde olan üstün zekâlıların suç işleme yüzdesi bakımından ikinci sırayı işgal

31) CANTOR, 44.

32) HURWITZ, 202 - NEUMEYER, 102.

33) HURWITZ, 202.

ettiklerini belirtmiştir (34). Fakat inceleme konusu teşkil eden vak'aların azlığı araştırmanın sonuçlarının şüphe ile karşılanmasını sağlamaktadır.

II — ZEKA İLE SUÇ ARASINDAKİ İLGİ KONUSUNDAKİ BULUŞLARI TENKİT EDEN GÖRÜŞLER

Zekâ ile suçluluk arasındaki ilgiyi tesbit konusunda yapılan çalışmalar ve bu konuda varıldığı ileri sürülen sonuçlar geniş tenkitlere yol açmıştır. Tetkitchi görüşleri belirli fikir grupları içinde sıralayabilmek mümkündür:

1 — Zekâ geriliğinin tek sebebi veraset değildir

Zekâ azlığının doğuştan bir vasıf olduğu mutlak bir fikir olarak ileri sürülememektedir. Zekâ geriliğini meydana getiren vakıaların çoğunluğu hâmilelik veya doğum sırasındaki aksaklıklardan meydana gelmektedir (35). Buna rağmen doğum sırasındaki zorlukların, sezaryen yapılmasının veya prematüreliliğin dahi daha sonraki suç durumu ile ilgisi bulunmadığını ileri sürenler mevcuttur (36).

Zekâyı bir karakter yapısı içinde değerlendirmek gereklidir. Karakter yapısı veya çok kullanılan personality tâbirinin sınırları kesin olarak belli değilse de, bundan insanın bütün gelişme imkânları ile birlikte akıl ve ruh özelliklerini anlamak gereklidir (37). Bu durumda, insan kişiliğinin gelişimi ve şekillenmesi içinde zekâ bir mâna ifade etmekte ve zekâ geriliğinin müsbet veya menfi etkisi de karakter yapısının değişikliğine göre başka başka şekilde keskinleşmektedir. Bu sebeple, zekâyı insan vasıflarının dışında bir birim olarak ele almamak gerekir. İnsan şahsiyetinin dışında mücerret bir zekânın derecesine göre belirli sonuçlara varmak mümkün değildir. İnsan karakterinin yönelmelerinin suç teşkil eden bir şekilde ortaya çıkıp çıkmaması yönünden zekânın rolü mevcutsa da,

34) GLOVER, The diagnosis and treatment of delinquency, Mental Abnormality 1949 Londra, 276 - ÖZEK, Çetin, Akıl hastalığı ve suç, Expertiz 1958, 37, 28.

35) CALDWELL, Criminology, 207.

36) MC CORD..., 66.

37) ROCHRACHER, Kleine Charakterkunde, Wien, 1956, 1.

zekâyı mücerret bir şekilde causal olarak kabul etmek imkânı yoktur. Karakter ise, geniş ölçüde toplum içinde gelişen, çocukluktan ergenliğe kadar biçimlenen, değişik etkilerle değişik biçimlerde ortaya çıkan insanın ayırıcı ruhsal ve aklî bütünüdür. Zekâ da karakter yapısı ile birlikte mütalea edilince zekânın da, eğitim, terbiye ve toplumsal muhit içinde değişik şekiller kazanması tabiidir. Bu sebeple, zekâyı sadece verasetle ortaya çıkan değişmez bir sebep olarak kabul etmek yanlıştır (38). Nitekim suçluların ekonomik bakımdan olanakları az muhitlerden çoğu zaman çıkışı, bunların tabii olarak geri zekâlı olmalarına da sebebiyet vermektedir. Yetersiz çevrelerde gelişim imkânlarından, eğitimden yoksun kişilerin de, zekâ testlerine yetersiz cevaplar verecek bir zekâ azlığında olacağı muhakkaktır. Bu sebeple, zekâ eksikliği bakımından varılan bulgular gerçekte toplumsal nedenlerin sonucudur (39).

2 — Genel nüfus içindeki zekâ nisbetinin de tesbiti gereklidir

Suçluların içinde yapılan zekâ araştırmalarında zekâ geriliğinin yüksek oranda bulunuşu kesin bir değer taşımaz. Zira suçlulardaki zekâ nisbetinin bir değer taşıyabilmesi için suç işlememiş toplumdaki zekâ vasatisini de tesbit edebilmek gereklidir. Ancak, suçlular içindeki zekâ vasatısı suç işlememiş halkın zekâ vasatisinden aşağı olduğu takdirdedir ki, yapılan araştırmalar bir değer taşıyabilecektir (40).

Zeleny bu konuda bir araştırma yapmış ve suçlu olan çocuklar ile olmayanlar arasındaki zekâ noksanı nisbetini 1,2 ye 1 olarak tesbit etmiştir (41).

Nitekim, suç işlememiş kimseler ile ilgili olarak genel nüfusdaki zekâ oranını mukayeseli bir şekilde inceleyen Murchison'un tetkikleri üzerinde durulabilir. Murchinson Alpha grup testlerini tatbik etmiştir. Murchisonun bulguları, zekânın suç işlemek bakımından bir etkisinin olduğu şeklindeki inançları yıkacak yapı taşımaktadır. Bu şahıs, Ohio, Illinois ve India, New Jersey, Marylanddaki müesseselerde yaptığı tetkikler sonucunda, mükerrirlerin ilk def'a suç işleyenlerden daha zeki olduklarını ve bilhassa hile ile işlenebilen suçların daha çok zeki suçlular tarafından ika edildiğini belirt-

38) MC CORD..., 66.

39) GILLIN, 96.

40) CANTOR, 47.

41) ZELENY, 564.

miştir. Murchison mukayese grubu olarak da orduyu almış ve normal toplumdaki halkın ve esnafın ordu mensuplarından daha zeki olduklarını, ordu mensupları ile suçlular arasında zekâ vasatı bakımından büyük bir fark olmadığını, cüzi farkın 1.26'a 1 olduğunu tesbit etmiştir (42). Erickson ve Adler de Murchinsonun tetkiklerini tamamlayıcı çalışmalar yapmışlar ve aynı sonuçlara varmışlardır (43).

E. A. Doll, Mohr ve Gundlach tarafından da yapılan muhtelif tetkiklerde suç işlememiş gruplarla, suçlu gruplar arasındaki zekâ vasatilerinin çok az fark gösterdiğini ortaya koymuştur (44).

Bu neticelere göre, zekânın suç sebebi olmak bakımından mücerret ve başlı başına bir değeri olmadığı sonucuna varılmaktadır.

3 — Zekâ testleri kesin sonuç verecek değer taşımamaktadırlar

Yapılan kriminolojik testlerde çeşitli şekiller kullanılmıştır. Verbal ve non verbal zekâ testleri muhtelif mahzurları da bünyesinde toplamaktadır. Bu testler içinde verbal olanlardan, Binet - Simon, Binet - Terman Wechsler - Bellevue (45), Hawik (46), Havie (47), Athaver - İntelligenz - Struktur (48) en belli başlı testlerdir. Nonverbal olanlar ise, Peurose - Ravenin Progressive Modoi-ces, Gelb, Goldstein, Weigl ve Scherer'in eşya düzenleme testi ve Alexander'in Perssalong testi gibi testlerdir (49). Bu testler zekâyı tesbite çalıştıkları halde, bir de karakter tesbitine yarayan kişilik testleri mevcuttur (50). Bunlar içinde de Rorschahch, Be - Ro. TAT Zıt, Rosenzweig Frustration, Sceno, Village, World, The Blocky pictures, four pictures testleri sayılabilir.

Görüldüğü gibi çeşitli sınıflara ve cinslere ayrılan testlerin tatbiki ile varılan sonuçların bizi kriminoloji alanında kesin sonuçlara götürebileceğini beklemek hayalden ibarettir. Bu şekilde muhal sonuçlara varılmasına gerek testlerin tatbiki, gerek mahiyeti sebep

42) GILLIN, 94. Tenkidi için bk. CANTOR, 46.

43) GILLIN, 93.

44) CANTOR, 45.

45) WECHSLER, D., The mesurement of adult intelligence, Baltimore 1944.

46) BLEULER, E., Lehrbuch der Psychiatrie, Berlin, 1955, 32, 147.

47) BONDY, C., İntelligenztest für kinder, Bern - Stuttgart 1954.

48) AMTHAUER, R. Der intelligenz Struktur Test, Göttingen 1953.

49) Bk. ÖZEK, Ç. 25.

50) ÖZEK, Ç., 24.

olmaktadır. Testlerle kesin sonuçlara varılabilmesini önleyen hususların başlıcaları şöylece sınıflandırılabilir:

a) *Verbal testler esas itibariyle konuşmaya dayanan testler olduğu için ifade imkân ve kaabiliyeti testlerinin sonuçlarında büyük rol oynayabilecektir. Dolayısıyla iyi konuşamıyan, söyleyeceklerini iyi ifade edemiyen kişiler, çok zeki olsalar da düşük kosianlar elde edebilirler.*

Ayrıca, ileri yaşlarda zekâ dışında görgü ve tecrübenin işe karışması da zekâ ölçümünde kesin sonuçlara varılabilmesini engeller. Bu bakımdan, sırf testlere bel bağlamak ve sosyal teşhise önem vermemek, suç ile ilgi bakımından kesin sonuçlara varmak yanlış bulgu olur (51). Ayrıca zekâ testlerinde bulunan menfi bulguların sırf zekâ geriliğinden mi, yoksa diğer kişilik bozukluklarından mı geldiğini tesbit ve bir ayırım yapmak da müşküldür. Kişinin çeşitli etkenler altında testlere şu veya bu şekilde cevap vermesinin dahi test sonuçları bakımından etkisi olabilecektir.

b) Testlerin tatbik edilebilmesi ve varılan sonuçların bir değer ifade edebilmesi için, *test vak'ası olarak ele alınan kimselerin omojen bir grup teşkil etmesi gereklidir. Aynı şekilde, kontrol grubu olarak kullanılması gereken suç işlememiş kişilerin dahi homojen bir değer taşıması gerekir (52). Bu şekilde bir düzenleme olmadıkça, varılan sonuçlar sadece o grubun karakterini belli edebilecektir. Nitekim, Murchisonun yaptığı testler bu bakımdan tenkit edilmiştir. Kontrol grubu olarak alınan ordunun, çeşitli sebeplerle homojen bir grup olmadığı ve aksine geri zekâlı bir ortam teşkil ettiğine değinilerek varılan kontrol miktarlarının kesin bir değer taşıyamıyacağı, haklı olarak, ileri sürülmüştür (53). Aynı şekilde, çeşitli okullarda yapılan araştırmalarda da, suç işlememiş kimselerin zekâ ileriliğinin tesbit edilmesi, bu okullardaki kişilerin zengin ve iyi yetiştirici muhitlerden gelmesi, toplumun zekâ gelişimi bakımından tesiri olduğu ve bu sebeple bir kontrol grubu teşkil edemeyeceği sonucunu yaratmıştır (54). Bu sebeple, suç işleyen ve işlemeyenler bakımından, gruplar homojen olmadığı için, zekâ test-*

51) CURAN - MULISON, Psychopathic personality, Londra 1944, 266 - NEUMEYER, 103.

52) NEUMEYER, 103.

53) GILLIN, 95.

54) MC CORD, 65.

lerinde varılan sonucu şumullendirmeye imkân bırakmamaktadır. Ayrıca suçlu grup ile suçsuz grup aynı niteliklere sahip bulunmadığı için de bir mukayese yapabilmek imkânı mevcut değildir.

ç) *Zekâ testleri, gerçek anlamda suçluluk konusunda bir sonuç vermekten zeki suçluların zaten suçlu olarak hüküm giymemiş olmaları sebebi ile de, uzak kalmaktadır.* Gerçekten, yakalanan, suçu tesbit edilenler zaten zeki olmadıkları için mahkûmiyetten kurtulamamış kimselerdir. Bu sebeple bütün suçlulara şâmil bir sonuca, cezaevlerindeki suçluları incelemek suretiyle varabilmek imkânı mevcut değildir (55). Nitekim, zeki olan suçlu çocukların da, islâh müesseselerine ve hapishaneye düşmedikleri, bunun da kendilerinde kanundan kaçmak bakımından daha büyük kaabiliyet bulunmasına bağlı olduğu ileri sürülmüştür (56).

d) *Nihayet, muhtelif metodlarla, değişik zaman ve yerlerde yapılan testlerin de birbirinden çok değişik sonuçlar vermesi de testlere olan itimadı sarsmaktadır.* Bulunan sonuçlar arasında farklar o kadar çoktur ki, bu sonuçların hiçbirine itimat etmemek hususunda kesin bir lüzum doğurmaktadır. Aynı testin tatbiki halinde dahi değişik neticelere varıldığı görülmektedir. Şimdiye kadar yapılan testlerin konusunu takriben 200.000 suçlu teşkil etmektedir ve fakat yine de kesin bir nisbet ve genel nüfus ile ilgili kesin bir mukayese oranı tesbit edilememiştir. Bu da, testlerin belirli kapasiteleri ortaya çıkartsa dahi, bunların kişisel kaldığını ve bu kriminolojik olayın halli bakımından yeterli olmadığını göstermektedir (57).

4 — *Zekânın biçimleniş şekli geniş ölçüde toplumsal yapıya bağlıdır*

Genel olarak kabul edildiği ve bizim de şahsen kabul ettiğimiz gibi, ekonomik ve sosyal durumlar ve imkânsızlıklar, bu şekilde geri çevrelerde geri zekâlıların çeşitli normlara karşı direnici bir rol oynamalarına sebep olmaktadır. Diğer bir deyişle, suçlular daha çok bu çevrelerden, tabii olarak, seçilmektedir (58). Zengin ve fakir iki ayrı muhitde yaşayan aynı zekâ geriliğindeki şahıslardan fakir

55) TAFT, CRİMİNOLOGY, New York 1956, 86.

56) MC CORD,....., 66.

57) CANTOR, 47.

58) GILLIN, 96.

bir çevrede yaşayanın suçlu olma ihtimal ve tehlikesi diğerine nazaran çok daha yüksektir. Yapılan zekâ testlerinde, kontrol grubu olarak iyi ve zengin muhitlerde yetişmiş insanlar ve bilhassa kolej talebeleri kullanıldığı zaman, suçlu olanlar ile olmayanlar arasındaki nisbetin suçlular aleyhine farklı çıkacağı muhakkaktır. Nitekim bu şekilde yapılan araştırmalar farklı neticeler vermişlerdir. Buna karşılık esas itibarıyla zengin bir muhitten gelmeyen çevrelerden seçilen kontrol grupları üzerinde yapılan araştırmalar, suçlular ile suçsuzlar arasında bir zekâ farkının mevcut bulunmadığını göstermiştir. Meselâ, Murchisonun ordu mensupları üzerinde yaptığı araştırmalar bu hususu ispatlayabilir. Gerçekten, zaten orta ailelerden gelen ordu mensuplarının zekâ vasatileri, suçlularınki ile aynı denebilecek bir vasatiyi ortaya koymuştur.

Bu durumda, kişinin yaşadığı çevrenin şartlarına göre geliştiği ve zekâsını kullanma ve işletme imkânlarına kavuştuğunu ve muhitin suça iticiliğinin, geri zekâlılar üzerinde daha çok etki ettiğini kabul etmek gereklidir. Zaten suça itici bir yapı taşıyan çevre, bu çevre içinde yetişmiş ve geri zekâlı olmuş kişiyi kolaylıkla suç yoluna koyabilecektir. Nitekim, Neumayer de, bir suçlu üzerinde etki yapan etkenleri izale edebilmenin ve zekâyı, fiziki, sosyal, ekonomik, hissi ve eğitimle ilgili etkenlerden ayırabilmenin mümkün olmadığını belirtmekte ve sosyalleşme imkânlarının belirli çevrelerde az olduğunu söylemektedir. Bu fertlerin sosyal durumlara intibakını azaltmaktadır (59).

III — KANAATİMİZ

Kanaatimizce, zekâ ile suçluluk arasındaki münasebetleri kabul eden ve zekâ geriliğini suç sebebi olarak gören nazariyeleri eskimiş nazariyeler içinde sayan müellifin hakkı yok değildir (60). Gerçekten bugünün toplumcu görüşleri açısından, sadece biyolojik ve psikolojik nazariyelerle suçluluk problemini açıklayabilmek, imkânsız ve modası geçmiş bir görüş olmaktadır. Özellikle, kriminolojide, bugün için suçluluk tek bir sebebe bağlanmamakta ve muhtelif sebeplerin birbirini tamamlamak suretiyle suç vakiasını

59) NEUMEYER, 103 - HURWITZ, 172.

60) TANNEBAM, 196.

doğurduğu kabul edilmektedir (61). Bu muhtelif sebepler birleşmesi içinde hâkim rol de daima sosyolojik ve ekonomik sebeplere düşmektedir. Bu modern ve sosyolojik görüşler yanında psikolojik esaslarla suç vakıasını izah etmenin imkânsızlığı ortadadır. Bu konuda vardığımız sonuçları şu şekilde özetleyebiliriz:

1 — *Zekâ başlı başına bir suç sebebi olarak kabul edilemez.* Bu husus yukarıda da belirttiğimiz gibi, zamanımızın bütün modern kriminologları tarafından kabul edilmektedir. Yapılan bunca test, bu konuda kesin ve inandırıcı hiç bir neticeye varmış değildir. Testlerle bu konuda inceleme yapmanın tarihi olarak 50 yıl kabul edilecek olursa, bu tarih içinde varılan sonuçlar, daima azalan nisbetler içinde değişik neticeler vermiştir. Bu azalışı, test usullerinin ilerlemesi ile açıklamak mümkündür ve ilk yılların heyecan verici bulgularının değersizliği günümüzde anlaşılmıştır.

Zekâ geriliğinin, diğer fizik ve ruhsal etkenlerle karışması ve izole edilmesi imkânının bulunmayışı varılan sonucun sırf zekâ geriliğine bağlanmasının imkânsızlığına delildir. Nitekim Mac Cord, bir çok zekâ geriliği bulgusunun gerçekte biolojik eksikliklerden doğduğunu ortaya koymuştur (62). Ayrıca, zeki suçluların zaten adaletten kaçmış olması, zekâ geriliği gösteren suçluların esasta kötü ekonomik çevrelerin insanları oluşu gerçek sebeplerin zekâ geriliğinin dışında olduğunu göstermektedir.

Nitekim bütün Amerika için yapılan bir araştırma, zekâ geriliğinin %4.7 olduğunu göstermiştir (63). Halbuki suç oranı aynı ülkede takriben ve vasati olarak binde 1 dir. Zekâ geriliği mutlak ve tek suç sebebi olsa idi suçluluğun çok daha fazla olması gerekirdi. Zira zekâ geriliği bir cemiyette daima, suç nisbetine göre çok yüksek bir miktardadır. Demek oluyor ki, suça itici sebep zekânın dışında kalmaktadır.

Ayrıca zekâ geriliğinin geniş ölçüde toplum ile ilgili olduğunu ve doğuştan olmadığını veya tek sebebin irsî bulunmadığını ortaya koyan araştırmalar da mevcuttur. Meselâ, Mayer Gross 56.000 kişilik bir İskoç şehrinde akıl hastalığı ve zekâ durumu ile ilgili bir çalışma yapmış ve — 80 I. Q. geri zekâ olarak kabul edilmiştir.

61) DÖNMEZER, 75-80.

62) MC CORD....., 66, 67.

63) ROTH - KUTON, The mental health program in Tennessee, American journal of psychiatry, 1943, no. 99, 662.

Bu durumda, o bölgede %2,85 nisbetinde bir zekâ geriliği durumu tesbit edilmiştir. Mayer Grossun yaptığı araştırma, zekâ geriliğinin, oran olarak kahillerde çocuklara nazaran daha çok olduğunu ortaya koymuştur (64). Zekâ geriliğinin kahillerde daha çok oluşu bu durumun doğuştan olmayıp çevre münasebetleri içinde geliştiğini göstermektedir. Bu durumda da, doğuştan gelen kalıntılar, irsiyet v.s. ile suçluluğun sebebinin bulunması imkânının zayıf bir görüş olduğu ortaya çıkmaktadır.

2 — *Zekâ geriliği suçluluk bakımından dolayısıyla bir tesir icra edebilir:* Zekâ geriliği müstakil bir suç sebebi teşkil etmezse de, suçluluk vakıası bakımından dolayısı ile tesirleri kabul edilebilir. Gerçekten, yukarıda belirttiğimiz gibi, suçluluğu hazırlayacak bir muhit içinde yaşayan insanlar devamlı bir suça itilme halindedirler. Geri zekâlı olanların çabuk tesir altında kalmaları ve sosyal yapıya ve şartlara uyamamaları kendilerinin suçlu olmalarına sebebiyet verebilir. Fakat, bu durumda zekâ geriliği bir suç sebebi olmamakta ve fakat gerçek sebeplerin itelemelerinin başarı kazanması bakımından vesile rolü oynamaktadır.

Zekâ geriliği insandaki muhtelif insiyakların tecavüzkâr bir şekilde ortaya çıkışı bakımından da, psikolojik yönden, bir etki doğurabilir. Bu noktada kişilik yapısı ile zekâ mefhumu birbirine yaklaşmaktadır. Dinamik psikiatri, insiyak yığılmasının (Triebstaung), hiç umulmadık bir şekilde kendisini göstermesini kabul ve ispat etmektedir. İnsandaki insiyakların boşalamaması ve birikmesi, bunların tecavüzü ifade eden bir şekilde ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. İnsan ruhu kompleke olduğu için gerçek insiyakları tarif ve sınırlamak müşküldür. Fakat Kreschmere göre, kendi başına buyruk insiyaklar olarak, beslenme, tehlikeden korunma, cinsiyet, motör, uyku uyanıklık idaresi ile ilgili insiyaklar sayılabilir. Tehlikeden korunma insiyakı içinde, tecavüz insiyakı ve otomatizmi, tehlikeyi yok etme insiyakı ve otomatizmi ve kaçma insiyakı ve otomatizmi de mevcuttur (65). Bu insiyakların başı boş bir şekilde ortaya çıkmasını önleyen, *überich - üst bendir*. Üst ben, akli selim, vicdan gibi entelektüel baskıları, tecavüzcü davranışları önleyici kuvveti ifade etmektedir. Bu insiyaklardan seksüel olanını en önemli olarak kabul eden Freud'un yanında, Schulz - Hencke, Sul-

64) MAYER - SLATER - ROTH, Clinical psychiatry, Londra 1954.

65) KRETSCHMER, E., Medizinische Psychologie, Stuttgart 1956, 158.

livan, Karen Horney, öteki insiyaklara da eşit değer tanımaktadırlar. İnsiyakların bir tecavüz olarak patlamaması için, birikiminin meşru yollar içinde önlenmesi gereklidir. Şimdi, insiyakların birikimi, eninde sonunda bir patlamaya sebep olmakta ve suç şeklinde bir davranışa sebebiyet vermektedir. Özellikle cinsiyet konusundaki insiyakların boşanamaması bakımından da toplum şartlarının geniş etkisi mevcuttur. İnsiyakların boşalamaması veya insiyakların normal dışı boşalma zorlamasında bulunması halinde, kontrolcülük görevini yapan Überich'in gerekli kuvvette olmayışı, esasında belki de kişinin normal karakterine uymayan patlamalara yol açabilecektir (66). Bu durumda çok zaman, biriken veya boşalmak isteyen insiyak agresif bir şekilde patlamakta ve belki de suç olarak görülmektedir. İşte, insiyaklar üzerindeki kontrolün kalkışı ile ortaya çıkan durumda, zekâ geriliği, gerekli kontrol edici kuvvetlerin gereğince işleyememesi yönünden bir rol oynayabilecektir. Diğer bir deyişle, normal zekâda bir insanın kontrol altına alabileceği bir insiyak kontrolsüz kalmakta ve tecavüzkâr bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Bu durumda da yine zekâ geriliğinin dolayısı ile bir etkisinin mevcudiyetinden bahsetmek mümkündür.

3 — Zekâ geriliği infaz yönünden önem taşır

Nihayet, zekâ geriliği, hukuk açısından, esas itibariyle cezaların infazı ve modern penolojide çok üzerinde durulan cezaların ferdeleştirilmesi açısından önem taşır. Esas itibariyle konumuzu ilgilendirmeyen bu problem yönünden, zekâ geriliği, hâkimin suçluya tatbik edeceği tedavi edici müeyyideyi seçişi bakımından önem taşımaktadır. Suçlunun şahsiyetine uygun bir tedbiri bumlak çabası içinde olan hâkim, tabiatıyla ki, suçlunun zekâ durumunu da bu açıdan göz önünde bulunduracaktır.

Netice olarak, zekââ durumu ile suçluluk arasında yakın bir ilginin bulunmadığı, gerek suçluluğun gerek zekânın, şahsın ekonomik ve sosyal durumu ve içinde bulunduğu muhit şartlarına uygun bir şekilde biçimleneceği kanaatinde bulunduğumuzu belirtmek isteriz.

66) RAUCH, H. J., Spezielle gerichtliche Psychiatrie, Lehrbuch der gerichtlichen Medizin, Stuttgart 1957, 116.